

Marjan Bradeško

VEČER PREHAJA V SVETLO NOČ

Z MESEČINO NA VRHU GORE

Nekaj me je prebudilo, morda le skrivnostna tišina samotne gorske vasi, da sem ob petih zjutraj, še v polmraku, pogledal skozi podstrešno okno po dolini, na ono stran, kjer iz Karnijskih Alp štrli Poludnik. Ugledal sem prizor, ki me je uročil. Tik ob pomladno zasneženem vrhu, ki se je ostro risal na obzorju, je bil v temnomodro nočno nebo kot pečat vtisnjen orjaški mesec globoke rumene barve s skoraj oranžnimi lisami. Popolna podoba jutra, ki še spi, temne vasi pred menoj, ki jo je pot meseca spremljala vso noč. Gledal sem tisto nezemsko podobo, navdušenje se je prelilo v spoštljivo hvaležnost, na dan so privreli spomini. Na večere, ko sem v gorah doživljal podobne slike, le da je mesec tedaj vzhajal ... Dostikrat se je zgodilo, da me je pot odnesla proti vrhu šele pod večer, celo že, ko se je stemnilo, nekajkrat pa je bilo tako posebno, da je ostalo v meni za vedno.

GORA

Temnilo se je že, ko sva krenila na Goro. Prvega avgusta. Bil je večer, kot je lahko le poleti. Od prežganega dneva razgret zrak, suh, topel in gost, poln vonjev in pritajenih glasov. Popolnoma umirjen je zrak lebdel nad pokrajino, brez ene same slutnje jeseni, prijeten in prijazen. Ne spomnim se, da bi sploh prižgala svetilko. Tudi v gozdu, pod košatimi krošnjami bukev, se je dobro videlo, mesec je že visel nad Ljubljansko kotlino. Ko sva se po grebenu med borovci hitro bližala vrhu, se je med razkuštranimi vejami že prav veselo motala mesečina. Tema se je zgostila, in ko sva stopila pred ljubo cerkvico sv. Lovrenca, sva že lahko rekla, da je zares noč. Bog ve kolikokrat sem bil gori,

sam, v družbi, z Mojco, z Urško, tudi skupaj smo bili velikokrat. A je bil tisti večer nekaj posebnega. Večer visokega poletja, ko tudi luna sije drugače. Bolj gosta, nekako razpršena je bila mesečina, izgubljala se je v teži poletnega zraka, v preobilju življenja, v popolnem miru, ko se niti sapica ni uspela pritipati po pobočju navzgor. Kako drugačen je bil ta večer od mnogih jesenskih ali zimskih, ko v kristalno nočno nebo jarko zareže lunin sij, ko je zrak tako čist, da ga sploh ni videti, ko so luči Ljubljane tik pred nosom in hladno veje nočni zrak, ki se čez Pretovče preliva med Zaloško in Polhograjsko dolino. Bila je poletna noč z vonji upanja, s čričkovimi glasovi veselja, s prijetno toplino, ki je spominjala na pretekli dan. V kratkih hlačah in majicah sva sedla na zahodno, črnovrško stran cerkve, na kamniti stoletni prag, ki je še vedno grel, saj ga je sonce žgalo še pred tremi urami, tudi kovina vrat je bila prijetna opora hrbtu. Z glavama, naslonjenima na vrata, sva zrla v globino neba, ki ga ni motila nobena svetloba, saj raztresene domačije Polhograjskega hribovja pač ne dajejo kakšne posebne luči. Mesec pa se je še vedno motal na drugi, polhograjski strani, na tej strani je bila senca. Bila sva tiho. Poslušala sva poletno mesečno noč, ki je govorila s svojo polnostjo, dišala po travah, z gostim zrakom kar zastala v času ter jo je iz prijetnega ničla dvigalo le oglašanje murnov in kobilic. Bila je preprosto posebna mesečna noč očeta in hčerke na najljubšem gričku sveta.

DEBELA PEČ

Konec maja, petek zvečer, osem je ura. Skrajno utrujen od težkega tedna sedim v kuhinji, naslonjen na mizo. Pokliče Dario. Greva na Debelo peč? Greva! Ob pol

desetih, ko se je ravno stemnilo, sva krenila s parkirišča pod Lipanco navzgor proti koči. Luna se je že vzpela iznad obzorja in osvetljevala vrhove košatih poključskih smrek. Težko sem hodil, a zrak je bil tako svež, da je pomagal. Pomlad je prav nekje na tisti višini dokončno odganjala zimo. Na prvi čistini sva zaprto temno kočo uzrla le kot silhueto v noči, macesni nad njo pa so v lunini svetlobi že nekako prosojno žareli. Mesečna noč je dobivala moč. Svetilke zagotovo ne bova potrebovala, sva si rekla. Dobro nama je šlo, in na sedlu pod Brdi, na uravnavi, ki je bila tistega večera še zimsko vlažna in se je sem in tja z nje še belila kakšna lisa snega, se je svet kar razprl. Svetlobe je bilo v izobilju, kajti noč je bila jasna in čista. Na vrhu grebena nad Krmo se je pred nama odprlo Triglavsko pogorje v prečisti nočni podobi, še v globokem snegu se je kristalno bleščal Triglav, kočna na Kredarici je bila edina temna lisa na tisti strani. Belina najvišjega pogorja se je ostro zarisovala v skrivnostne temine nočnega neba. Nadaljevala sva po snegu in med ruševjem proti vrhu Debele peči, najprej nekoliko navzdol, potem pa še malo gor. Ni bila še polnoč, ko sva z vrha, obsijanega z najčistejšo svečavo, zrla na svet. V petkov svet doline, ki ene odnese skozi hrupno noč v utrujeno sobotno jutro, spet druge po dolgem tednu zgodaj zasanja v mirni spanec, tretje morda povabi v gore. Tam gori na vrhu sva stala, brez besed, v tihoti noči, le kamen pod čevljem je včasih malo zaškrtal, ko sva se obračala okoli. Vrh je dovolj stran od doline, da njeni glasovi, kolikor jih je ob tisti uri še ostalo, niso segli do naju. Bila je le neizmerno svetla noč, bili so odbleski ledu s Triglavovega kraljestva, bil je petek, konec maja. Drugačen petek!

BLEGOŠ

Vlažen večer, ko komaj dihaš. S Kala sem se zapodil navzgor po strmi poti na Blegoš. Dolinski mrč se je zgoščal in nižjih gričev skoraj nisem več razločil. Poznopomladne bukve so bile že krepko ovešene z bujnim zelenjem in gozd je postajal mračen. Nobene sapice od nikjer, težak, zadušljiv zrak, res

sem težko dihal. Sploh zatem, ko sem si v nahrbtnik naložil nekaj nenavadnih zelenih kamnov, ki sem jih šel iskat za Urško, da jih bo naslednje jutro nesla v šolo. A vendarle — mesec, ki se je dvignil nad zgoščeni zrak Ljubljanske kotline, me je neustavljivo vlekel na vrh. Tja, kjer razgleda ne zastira nič več. Na oblo plešo Blegoša, prepoznavnega od vsepovsod. Le da mu je zdaj noč počasi jemala obliko, obrise, mogočnost. Počasi se je stapljal z nekakšno mrakobo, prav neprijetno, ki je sedla med doline. Še luni se nikakor ni uspelo dvigniti tako visoko na nebo, da bi se osvobodila svoje nejasne podobe, ovite v nekakšen razpršeni venec brleče svetlobe. Končno vrh. Julijci so bili nazobčano obzorje, edini del, ki je še spominjal na odhajajoči dan. Mesec, zdaj resda že manjši, se je dvignil do jasnega dela neba. Ni bilo značilnega vetra, ki sem ga vaju z vrha, ni bilo svežine, ki jo dajejo trave Blegoša, bil je nekakšen težak večer, še mesec mu ni mogel dati tistega čara, ki ga po navadi na svet razlije mesečina ... Morda je bil večer zla slutnja, sporočilo, če lahko večer sploh kaj napove. Tedaj nisem razumel ničesar.

STOL

Pet popoldne je pokazala ura, ko sem se iz Završnice po cesti zapodil ob prijetni vodi navzgor. Pa brž na stezico levo, pod Srednjim vrhom naravnost gor pod Vrtačo. Saj šlo ni tako hitro, kot govore besede, a vendarle — za tisti dan prav odlično. Široka kotanjasta pokrajina je bila že v senci, zahodni greben Vrtače

pa je še sijal v večernem soncu. Nikjer nikogar, ne živali ne človeka, pa čeprav je bil avgust. Šele na zadnjem strmem melišču se je na levi skotalil kamen in že sem zagledal dva gamsa, ki sta stala, prav ponosno nastavljena, z Begunjščico v ozadju. Nisem ju fotografiral, samo gledal sem in poslušal ugašajoči večer. Saj vem, nima zvoka, le tiho izgineva, le neslišno leze mrak iz dolin, Šentanska je bila že vsa senčna, ko sem pod Malim Stolom za trenutek počil. Sonce je ugasnilo, noben vrh ni bil več obsijan in naglo je pojemala svetloba. S sedla sem se z vso ihto zapodil še na vrh, tako da bo že prvi dan nekaj narejenega. Niti se nisem oziral nazaj, a z vrha sem zagledal veliko rumeno kroglo, ki se je prismukala izza gmote Kamniških in se usmerila čez Košuto sem čez. Nad Julijci so se nabrali oblaki, povsem zadaj pa je krvavo žarel del jasnega neba in neizpodbitno kazal, kam je tistega večera sonce nadaljevalo svojo pot. Stemnilo se je in kar zdrsnil sem nazaj v sedlo in šel po travnem slemenu proti koči. A moral sem se ustaviti. Dišalo je po ovcah, ki so očitno legle nekje za rob, nekatere trave so bile že suhe, in ko sem se sklonil k tlom, sem skozi noč lovil zdaj že povsem blede rdečilo zahoda. Fotografija ni najbolje uspela. A uspel je tisti trenutek, trenutek zgodnje noči, ko sem stal tam na slemenu, visoko nad vsakdanjostjo, ko sem se ozrl na mesec in mu rekel — lahko noč. V nekaj minutah me je pozdravil vonj dima, kmalu zatem pa me je sprejela koča, topla, prijazna, s sklado dobre jote. Kar celo sobo sem imel zase in utonil sem v tisti gorski spanec, ki ga niti polna luna ne more zmotiti.

PREHODAVCI

Rad imam poznopoldanske odhode v gore. Napovedujejo nekaj lepega, skrivnostnega, vsekakor obljublajo čaroben večer, ko se umirja dan, ko se oddaljuješ od doline in vstopaš v posvečeni svet tišine in miru. Še več, velikokrat je pozni odhod znamenje ture, ki višek doživi šele naslednji dan, je napoved pred tem preživete noči visoko v gorah, v zavetju prijetne kočice. Tako je bilo tudi tistikrat, ko sva se z Metodom iz Za-

dnjice odpravila na Prehodavce. Zadnjiški Ozebnik je že metal veliko senco na dolino, ko pa sva krenila na sedlo Čez Dol, je Vršačeva in Triglavova ostenja oblizilo še nekaj plamenov zahajajočega sonca, ki so se prebili skozi redke oblake, tako značilne za poletne večere. Na sedlu sva že čutila prihajajoči mrak, v skalo vklesana kapelica je izstopala le še z rdečimi svečami. Lepo Špičje je objemal nekakšen puhast, rožno nadahnjen oblak, ko pa sva vijugala po mulatjeri navzgor, se je od nekod priplazila megla. Taka, ki te v poznem večeru prav grdo ovije in zmede, da še sam ne veš, kam. Posebej če gre za kamniti blodnjak, kot je tisti pod Prehodavci. A je megla nihala sem in tja in odstirala in zastirala poglede, kot bi se šla skrivalnice. Pri tem pa je vsake toliko časa z zahoda sem nezemsko zasijalo, saj je vse zahodno obzorje še vedno žarelo v sončevih barvah, četudi je sonce že zdavnaj oddrsalo na drugo stran zemeljske oble. Megle, ki so ovijale vrhove, so se počasi razblinile, bolj ko je prihajala noč, čistejša je bila pokrajina. Pred nama se je visoko nad Poprovcem pokazal čudovit mesec, kmalu zatem pa sva pred kočico uzrla še en »mali mesec«, lučko pred vhodom. Dve silueti sta stali pred kočico, vse je že utihnilo, le spokojna mesečna noč je legala na pozabljeni svet gorskih prostranstev. Kar težko sva se odpravila v kočico, pa čeprav je bilo zunaj malce vlažno in hladno. Tudi v koči je bilo tiho, le nekaj planincev se je pritajeno pogovarjalo, kot da ne bi hoteli motiti gorskega miru, prelitega s srebrno mesečino.

OJSTRNIK

Visoko v pobočju so se pasli konji, kar osemnajst sem jih naštel. V Ziljski dolini so konji zelo pogosti. Veliki noriški konji, ki ob diru zemljo dobesedno zatresejo. Strmo sem se pognal v vzhodna pobočja Ojstrnika/Oisternig. Mesec je že vzšel, četudi dan še ni ugasnil. Debel in okrogel je lezel iznad koroških dolin, v katerih se je senca že pošteno zgostila. Zanimiv je tisti pogled na vzhod, kjer se kot ravna črta vlečejo Karavanke, na obeh straneh pa se kot pahljača razgrinjata Koroška in Gorenjska. Med ruševjem sem se počasi

približal vzhodnemu vrhu Ojstrnika. Dokaj hitro se je temnilo in po vršni planoti proti zahodni točki sem moral kar paziti na skale med bujno travo. Zahod je bil še svetel in na obzorju se je zarisala imenitna čreda ovac, morda prav tistih, od katerih me je nekaj mesecev pozneje eden od ovnov pošteno sunil od zadaj. Tiho so stale ovce tam, nič niso blejale, vse so bile obrnjene na južno stran gore. Prizor za fotografe. Sam sem si ga vtisnil le v spomin. Spodaj na Bistriški planini/Feistritzer Alm, ki sem jo zagledal izza roba, so se v oknih prižgale prve luči. Ko sem se pričel spuščati, je bil mesec na temnem vzhodnem nebu vse izrazitejši, noč je neustavljivo legala na naš del Zemlje. Kjer se je stezica na zgornjem robu planine izravnala, sem šel mimo nekaj velikih temnih obrisov krav, ki so stoično stale in buljile v noč. Ja, v takem času se le redki vračajo z gora. A tisti, ki se, si tiho prepevajo, kot sem si sam, ko sem jo med smrekami po cesti ubiral navzdol v izhodišče. Lunina svetloba me je vedno znova oblivala.

POLUDNIK

Zadnje sonce se je obešalo v vrhove macesnov, ko sem z Brške planine/Egger Alm pričel svoj večerni vzpon na Poludnik/Poludnig. Vse je bilo zeleno, malce vlažno, a ne tako kot pred leti maja, ko so bile planjave polne rumenih pogačic s kapljicami rose po cvetovih. Na sedlu, kjer se pot vzpne v zahodno pobočje vrha, je sončna luč ugasnila. Med košatimi, nizkimi smrekami je bilo kar temno, a sem višje gori na odprtem slemenu spet prišel v jasen, razgleden večer. Številni venci gora, ki se vlečejo proti zahodu, so vidni od tam: na jugu še zadnji del Zahodnih Julijcev, v osrednjem grebenu seveda Karnijske Alpe, na severu Ziljske Alpe. Na strani Kanalske doline in njenih strmih stranskih sotesk je ležal le večerni somrak, saj tam ni naselij, ni niti samotnih zaselkov, je le divjina. Na ziljsko stran, ki premore več življenja, pa so dolino označevale luči raztresenih naselij. Nadaljeval sem proti vrhu in mesec ugledal šele, ko ni šlo več navzgor. Očitno sem se uštel, pravzaprav

sem bil prehitel. Rdečeoranžna luna je komaj vzšla in spoznal sem, kako prav je, da tudi v mesečnih nočeh vzamem na pot baterijo. Če bi se zanašal na lunino svečavo, bi jo za povratek moral čakati na vrhu vsaj še nekaj ur. Mesec potuje čez nebo pač s svojo hitrostjo. Nič! Poslovil sem se od debelušne krogle, ki je pričenjala svojo pot po nebeškem svodu, in se spustil na senčno stran gore. Tema je bila kot v rogu in brez svetilke med gostim smrečjem spodaj nad planino ne bi imel kaj početi. Hitro je šlo dol, in ko sem se vrnil med speče stanove, se je mesec še vedno motal nekje za grebenom Poludnika. A v duši je ostal samotni prizor z vrha, ostala je nadčasovna podoba posebnega večera, ko si sam z nočjo, pravzaprav sta dva. Mesec in jaz. Sva res samo dva?

GRMADA

Pol desetih je ura, ko se z Gont odpravimo v vetrovni zimski dan. Že nekaj ur je noč in že nekaj ur se mesec pelje čez nebeški svod. Zaledenele zaplate snega sijejo v mesečini. Veter divje buči v košatih borovcih, ko stopimo na sedlo pod Grmado. Nič se ne menimo, le na moj »Gremo?« Dario brez besed zavije ostro desno in navzgor. Nismo imeli namena še na vrh. A takega zimskega dneva, pravzaprav noči, ne gre prehitro krajšati. Zebe do kosti, brije, veter biča posušene trave v pobočju, in včasih kar zmanjka zraka, toliko ga odpiha veter. Nedolgo zatem stojimo na vrhu, na katerem ogolele bukve ječijo pod sunki, pravzaprav brnijo kot strune, zahrumijo kot orgelske piščali. Svetlo je tako, kot že dolgo ne, saj je preprihani zrak tako čist kot najčistejši kristal. Stojimo tam gori sredi biserne noči in še redke luči raztresenih hribovskih kmetij in osvetljenih cerkvic, tudi zelo oddaljenih, kar bodejo v oči. Ljubljana, morje luči, se zdi povsem blizu, tako rekoč pod nami. Preprosto prečista noč!

*(Mag. Marjan Bradeško, vsestranski pisec, knjižni recenzent, amaterski fotograf in planinec)
Foto Marjan Bradeško*